

rında Ahıska'nın yerli ahali çok sıkıntı çekmiş; hatta müteaddit defalar bazı trajik hadiseler yaşamıştır. Bu hadiselerin en fecî olanı 1944 yılı kışında maruz kaldıkları topyekûn sürgün olayıdır. Onlara reva görülen bu sürgün hadisesi, insanlık tarihinin de en acı sayfalarını teşkil etmektedir. Bu insanlık meselesinin günümüzde de çözülememiş olması, acımızı bir kat daha artırmaktadır. Bu soydaşlarımızın *vatanlız toplum* olmaktan kurtulmaları en büyük arzumuzdur.

Genelde Türkiye Cumhuriyeti ve özelde Bakanlığınızın Ahıska Türklerine yönelik faaliyetleri hakkında bilgi verir misiniz?

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, SSCB'nin dağılıpını müteakip dil ve kültür bağıyla bağlı bulunduğu soydaşlarıyla çok geniş bir çerçevede ilişkiler kurmaya çalışmıştır. Bu cümleden olmak üzere devletimiz, Ahıska Türklerinin meselelerini de hassasiyetle takip etmektedir. 1992 yılında Ahıska Türklerinin Türkiye'ye göç etmelerine izin veren 3835 sayılı kanun TBMM tarafından kabul edilmiş ve binlerce Ahıskalı soydaşımız yurdumuza gelmiştir. Bir taraftan da vatanları olan Ahıska bölgesine dönebilmeleri için Türkiye uluslararası muhataplar nezdinde girişimlerde bulunmuştur. Ahıska'ya dönüş konusuyula ilgili olarak Bakanlığım bünyesinde yapılması gereken çalışmalar titizlikle takip edilmektedir. Bu çalışmalar, hem Ahıska'ya geri dönüşün gerçekleşmesi hem de Ahıskalıların yaşadıkları bölgelerdeki problemlerin çözümüne katkıda bulunmak şeklinde devam etmektedir.

Ahıskalı kardeşlerimizin vatana dönüş sürecinde üzerlerine düşeni yerine getirmelerini, başvurularını zamanında yapmalarını istiyor ve bu hususta azami gayret göstermelerini bekliyoruz.

Malûmları üzere Avrupa Konseyi süreci çerçevesinde Gürcistan 2007 yılında, Ahıska Türklerinin vatana dönüşüyle ilgili bir kanun çıkardı. Bu kanun bazı çevrelerce sert bir şekilde eleştirildi. Bu konuda sizin fikriniz nedir?

Evet, bu kanunla ilgili birçok tartışmanın olduğunu biliyoruz. Elbette eleştirilecek hususlar vardır. Bizce üzerinde düşünülmesi gereken en önemli husus, Ahıskalıların bir sürgüne maruz kalmış olmalarının resmen kabul edilmesi ve vatana dönmeleri için bir kanun hazırlanmış olmasıdır. Meselenin Avrupa Konseyi ve Gürcistan'ın en yetkili organları tarafından kabul edilmiş olması önemli bir gelişmedir. Bu kanunun eksik ve hatalarının uygulama aşamasında düzeltileceğine inanıyoruz. Bu alanda gerekli temaslar yapılmaktadır. Söz konusu aksaklıkların telâfi edilmesi için hedef kitlenin de üzerine düşeni yapması gerekir. Uluslararası kurullarda kabul görmüş bir meselenin aksayan yönleri varsa, bunların düzeltilmesi için yine oralarda takip edilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Sayın Bakanım, kanunun hazırlanma sürecinde Avrupa Konseyi'ndeki çalışmalarda Türkiye'nin ne gibi bir rolü olmuştur?

Türkiye'nin bu konuyla ilgisi, meselenin Avrupa Konseyi'nin gündemine gelmesiyle başlamamıştır. Türkiye, tarihî sorumluluğunun gereği olarak bu konuya eskiden beri önem vermiş ve tarafların üzerine düşeni yapması için birçok defa girişimde bulunmuştur. Avrupa Konseyi'nde konunun gündeme gelmesinde de Türkiye'nin çalışmalarının önemli bir rolü vardır. Türkiye, mesele gündeme geldikten sonra soydaşlarımızı mağdur etmeyecek bir kanunun çıkması için gerekli temasları hem parlamenterler hem de Dışişleri yetkilileri vasıtasıyla sürdürmüştür.

Dönüş konusunda Türkiye'nin üzerine düşen sorumluluğu tam olarak yaptığı, gidişe müdahil olduğu konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Türkiye, Ahıskalıların dönüş talepleriyle ilgili müracaatlarını bütün hükümetler döneminde ciddiyetle ele almış ve bu konunun çözülmesini arzuladığını sürekli dile getirmiştir. Sayın Başbakanımız, Gürcistan Cumhurbaşkanıyla yaptığı birçok görüşmede bu konuyu kendilerine iletmiş ve gerekli desteğin sağlanması konusunda Türkiye'nin net bir tavrının olduğunu ortaya koymuştur. Gürcistan'da dönüş kanunu çıktığı dönemden itibaren konuyla ilgili kurumlar, bir koordinasyon kurulu teşkil ederek çalışmaları yürütmüşlerdir. Başvuru sürecinin sağlıklı yürümesi için hem

Gürcistan resmî makamlarıyla hem de Ahıska Türklerini temsil eden teşkilâtlarla sürekli temas hâlinde olunmuştur. **Ahıskalılar vatana dönene kadar meseleyle yakından ilgilenmeye devam edeceğiz.**

Dönüş sürecinde Türkiye'nin Ahıskalılara yönelik plân ve projelerinden söz edebilir misiniz?

Daha önce de ifade ettiğim gibi Ahıska'ya dönüş meselesi bugün uluslararası bir konu hâline gelmiştir. Birçok uluslararası kuruluş bu göçün gerçekleşebilmesi için farklı çalışmalar yürütmektedir. Türkiye bu kuruluşlarla yürütülecek ortak çalışmalara önem vermektedir. Ahıska Türklerinin vatanlarına geri dönüşü konusu çok taraflı bir meseledir. Bir tarafta bu insanları kabul edecek olan Gürcistan devleti var, diğer tarafta bu insanların 1944 yılından sonra yaşadığı ülkeler vardır. Tabii Ahıskalılar eski vatandaşlarımız ve soydaşlarımızdır. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti, meseleye bîgâne kalamaz. Binaenaleyh Türkiye, konunun ilgili ülkelerinden biridir. Bu sebeptendir ki, ortak çalışmaların yapılması çok önemlidir. Başvuru sürecinde ihtiyaç duyulan desteğin sağlanması için gerekli çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca ilgili kurumlarımız, yerleşim gerçekleştiğinde halkın o bölgede yaşanabilir şartlara kavuşmasını sağlamak için gerekli projeler ve fizibilite çalışmaları yapmaktadır.

Rusya ile Gürcistan arasında son dönemde meydana gelen çatışmalardan sonra ortaya çıkan sosyal ve psikolojik şartlar, sizce Ahıska'ya geri dönüş meselesini nasıl etkileyecektir?

Türkiye, içinde bulunduğu coğrafyada şiddete karşıdır. Rusya ve Gürcistan arasında silâh kullanılması bizi üzmüştür. Zira biz, ortaya çıkan problemlerin sulh ve sükûn içinde, görüşmelerle, karşılıklı anlayış içinde çözülmesini arzu etmekteyiz. Bu husus Türk dış siyasetinin de temel ilkelerinden biridir. Ahıskalı kardeşlerimizin durumuna bu pencereden bakacak olursak, yaşanan hadiselerin onlarla bir ilgisinin olmadığını açıkça görürüz. Dolayısıyla son olayların vatana dönüş sürecini etkilemeyeceğine inanıyoruz. Zira Ahıskalılar, yerleşecekleri bölgede barış ve huzurun sağlanmasında önemli bir rol ifa edeceklerdir. Bugüne kadar Ahıska Türklerinin yaşadıkları hiçbir ülkede huzursuzluk ve çatışmanın kaynağı olmadıkları, aksine çok kültürlü sosyal yapılar içerisinde yapıcı bir unsur oldukları bilinmektedir.

Sayın Bakanım Ahıska Türklerine son bir mesajınız olacak mı?

Ahıska Türklerinin, Türk milleti ve Türkiye Cumhuriyeti devletinin her zaman kendilerine karşı samimî duygular beslediğini bilmelerini isteriz. Gerek vatana dönüş konusunda gerekse yaşadıkları yerlerdeki problemlerin çözümünde Türkiye'nin kendilerini hiçbir zaman yalnız bırakmayacağını bilmelidirler. İki yüz yıla yakın bir zamandan beri devam eden acılarının son bulmasını diliyoruz. Bundan dolayıdır ki üzerimize düşeni yerine getirmenin gayreti içindeyiz. Ahıskalı kardeşlerimizin vatana dönüş sürecinde üzerlerine düşeni yerine getirmelerini, başvurularını zamanında yapmalarını istiyor ve bu hususta azami gayret göstermelerini bekliyoruz.

Bize zaman ayırdığınız için teşekkür ederim Sayın Bakanım.

Ben teşekkür ederim

Ahıskalıların Dönüşünü Nasıl Kolaylaştırabiliriz?

 Ünal KALAYCI

Haberleşme/iletişim

Gürcistan Parlamentosunda Ahıska Türklerinin dönüşünü onaylayan yasa çıkmıştır. Bu yasaya göre 1944 sürgününe maruz kalan, dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşayan ve ya da kalanlar veya onların çocukları, gerekli evrakla beraber buldukları ülkelerde Gürcistan elçiliğine 31 Aralık 2008 tarihine kadar müracaat edebilecekler. Gürcistan makamları, 2009 yılında bunları değerlendirip muhtemelen 2010 yılında ezeli vatanlarına dönmek isteyen Ahıska Türklerini yerleştirecek.

Acaba hangi ülkede ne kadar Ahıska Türkü vatanına dönmek için başvurdu? Başvuruda karşılaştıkları zorluklar nelerdir? Başvuruda istenen belgeleri temin edemedikleri için başvuruları reddedilenlere kim yardım ediyor? İletişimi sağlayan var mı? Tüm bu soruların cevaplarını bilmiyoruz. Peki, süreç böyle mi olmalı? Yani kimin ne yaptığını kimse bilmeden mi ilerlemeli? Belki benim bilmem bir şeyi değiştirmeyiz, fakat bilmesi bir şey değiştirebilecekler acaba bu soruların cevaplarını biliyorlar mı? Tabii ki bilmiyorlar! Çünkü bilmek istemiyorlar!

Peki, bu süreç nasıl olmalı? Bu sorunun çözümü her Ahıskalının yaşadığı yere yayınları ulaşan bir Türk kanalından (TRT-INT), Ahıskalıların yerleşmesine kadar devam edecek ve haftada en az iki saatlik yayın yapılmalı. Bu yayınlar aracılığıyla hangi

ülkede o ana kadar kaç kişi yahut kaç ailenin müracaatta bulunduğu tespit edilmeli. İnsanların müracaatta karşılaştığı sıkıntılar nelerdir? Bunlar masaya yatırılıp bu programda uzman konuklarla ve bağlantılarla yol gösterilmelidir. Türk devleti ve milletinin bu dönüş konusundaki desteği hem dosta hem düşmana duyurulmalı.

Böyle bir program için benim ilk aklıma gelen, yıllardır bu davayı yürüten Sayın Yunus Zeyrek'tir.

Mesken/konut

Ahıskaya dönecek Ahıska Türkleri nerelere ve ne şekilde yerleştirilecek? Öncelikle herkes sürgün öncesi yere o zamanki hakları da iade edilerek yerleştirilmelidir. En hakkaniyetli olanı da budur. Sürgün edilen aileyi sürgün edildiği ilçe ya da köydeki evine yerleştirmek ve o zamanki arazisini ve daha sonradan dağıtılan devlet arazilerinden payına düşeni iade etmektir. Bunun böyle yapılacağına da inanıyorum. Fakat Ahıska'yı görmüş birisi olarak söylüyorum, bazı köyler var ki haritadan silinmiş! O zaman nasıl bir yol izlenecek? Acaradan Ahıska'ya gidişimi anlattığım şu satırları tekrar etmek istiyorum:

“Yolumuzun Ahıska'dan geçeceği daha önce söylenmişti. Epey iniş gittikten sonra artık Acara kurtuldu, dedi Yusuf Amca. Ahıska topraklarına girmiştik. İlk ilçe Adigön olduğu için Adigün toprakları başladı, dedi. Kalbim güp güp ediyordu. Kalbimin sesi dışarıdan duyulacak diye korktum. Dolmuşu durdurup inip toprağı öpmek istedim. Kendimi zor zapt ettim. Gözlerimi iri iri açmıştım. Her tarafa iyi bakmalıydım ve unutmamalıydım. Fotoğraf makinemi de kullanıyordum. Yusuf Amca Ahıska Türklerinin yaşarken 1944'te Stalin tarafından sürüldükleri ilk köyü şimdi görebilirsin dedi ve ilâve etti: Zarzma! Bu köy, yolun sol tarafına kalıyordu. Ne köyü? Köyden Ahıska Türkleri sürüldükten sonra kimse buraya gelip yerleşmek istememiş. Kimseden kastımız Gürcü ve Ermeniler! Çünkü bu köyün rakımı yüksek. Aşağılarda o kadar Ahıska köyü, evi, arazisi varken buraya kim gelir! Gel gör ki köyün yerinde yeller esi-

yor. Aaçlık köyün iini bile kaplamış. Köy yıkılmış, yok edilmiş. Dört beş evin temelinden başka bir Şey yok! İşte o anda bunun gibi yıkıntı ve bomboş hlde başka köylerin de olduğunu ğrendik. Tam sayısını bilmiyorlar.”¹ Posof’un karşısındaki Cağısman köyünün yerinde ise yeller esiyor!

şimdi olay daha iyi anlaşılacaktır. Yok edilen bu köyler yeniden imar mı edilecek yoksa bu halk belli merkezlerde, mesel Ahıska ve Adign’de modern bir yerleşime mi tabi tutulacak?

Gürcistan, yerleşim konusunda bir Şey daha yapabilir. Bunu daha 2005-2006 yıllarında yaptıklarına bakarak söylemek mümkün. Acaristan zerk Cumhuriyeti’nde toprak kayması olmuş ve insanlar evsiz kalmıştı. Gürcü devleti onları nereye yerleştirdi? Tabi ki Tsalka (Parmaksız) rayonuna yerleştirdi. Peki, nasıl yaptı? 1991 yılından beri Parmaksız rayonundan 40.000 civarında insan gçt. Bunlar Hristiyan Trklr/Urumlar ve az sayıdaki Greklerdi. Bu insanlar, Yunanistan ve Rusya’ya göç ettiler. Gçerken evlerini ya boş bıraktılar ya da yok fiyatına sattılar. Bu sebeple, yüksek lisans tezime materyal toplamak için 2006 yılında gittiğim Parmaksız’da iki üç katlı evler 1500-4500 dolar arasında satılıyordu. İşte Gürcü devleti Urumların gçmesiyle Ermenilerin nüfus çoğunluğunu yakalamaları nedeniyle bu isknı yaptı böylece bir taşla iki kuş vurdu. Hem Acaristan’daki Müslüman nüfusu azaltmış oldu hem de Parmaksız rayonunda Ermenilerin nüfus çoğunluğunu kırmış oldu. Parmaksız rayonunda boş evler hl var. Gürcistan hkmeti Ahıska Türklerinin bir kısmını buralara da yerleştirebilir. Hem Acara’dan getirdiği insanlara evle birlikte tarla da vermişti. Ahıska Türklerine de evle birlikte tarla da verebilir. Zaten burası da Ahılkelek ile sınırdır. Bence bu husus da Ahıskalılar için değerlendirilebilir.

İlçenin bir tarafında tahsis edilecek bir yere Gürcü devletinin yeni yerler inşa etmesi insan olandır. Fakat Gürcistan, böyle bir imknı olmadığını ne sürebilir hatta böyle bir Őeye imknı olsa da yapmak istemeyebilir. Bu durumda Türkiye Cumhuriyeti her türlü yardımı yapacağını söylemişti. Bu mahallelerin yapılmasına Türk devleti ve Türk insanı yardım edecektir.

Peki, dönüş yolundaki Ahıska Türklerine her türlü yardımı yapacağını açıklayan Türkiye Cumhuriyeti, dönecek ailelere cesaret vermek için Őöyle bir açıklama yapsa ve bunu tüm Ahıskalılara ulaştırsa daha iyi olmaz mı? “Biz her türlü yardımı yapacağız ve şunu da vaat ediyoruz ki evsiz barksız on bin aileye Türkiye Cumhuriyeti olarak konut yapacağız. Ahıska

ve buraya bağlı kasaba merkezlerine 2000’er hanelik konutlardan oluşan mahalleler yapacağız.” Eğer bu güvence verilirse dönüş başarıyla tamamlanır.

Türkiye Cumhuriyeti, Bulgaristan’dan ülkemize göç eden Trklre konutlar yapmıştı. Ae’de Türk mahallesi kurdu, 10 milyon dolar bağış yapıldı.² Yine Kırım Tatar toplumuna 500 civarında aileye konut yardımı yapıldı.³ Sayın Başbakanımız, 14 Ağustos 2008 tarihinde Gürcistan Devlet Başkanıyla yaptığı görüşmede, gazetecilerin Gürcü-Oset-Rus savaşı sonrası Gürcistan’a ne tür yardım yapılacağı konusundaki bir soruya, Poti’deki insanların yıkılan evlerinin inşasına yardım edileceğini söylemiştir. Bu yardımları yapan Türk devleti ve milleti elbette ki sürgünden dönen kardeşlerinin elinden de tutacaktır, tutmalıdır.

İř

Gürcistan’a dönmeyi düşünen Ahıska Türklerine iř güvencesi veremez miyiz? Ahıska, Adign, Aspinza ve Xirtız ilçelerinde kurulmasını arzu ettiğimiz mahallelerde iskn edilecek Ahıska Türklerine iř imknı sağlanabilir. Dış Ticaretten Sorumlu Devlet Bakanımız Sayın Kürşat Tzmen, iř adamlarını yanına alıp pek çok ülkeye iř gezisi yapmıştır. Oraları önce görüyor, iř imknlarını araştırıyor, gerekli alt yapı çalışmalarını yapıyor, sözleşmeler yapılıyor ve ticaretimiz bu ark etrafında dönüyor. şimdi Sayın Bakanımız, elbette ki Ahıskadaki yerleşim birimlerine de böyle bir seyahat yapar, oraya yapılacak yatırımlar plnlanır ve gerekli iř yerleri, iř imknları oluşturulur. En azından her aileden bir kişiye iř garantisi sağlanır. Dönecek insanlar güvenle döner. Döndüklerinde de a, sefil ve perişan olmazlar; çalışır karınlarını doyururlar. Yapılacak retim ile hem Gürcistan pazarı hem Türkiye pazarı canlanır. Üretim sebebiyle de Gürcistan ülkemize herhalde minnettar kalır.

Türkiye “Filistin Sanayi Bölgesi” adlı bir projeyi yürütüyor. Bu projeye 10.000 Filistinlinin iř sahibi olması hedefleniyor ve proje de sona doğru yaklaşılıyor. Zannediyorum Ahıska ve Ahıska Türkleri bizim için Filistin ve Filistinliler kadar önemlidir. Elbette ki tarih herkesi yargılayacak o zaman neye ne kadar önem verildiği de ortaya çıkacaktır.

Eğitim

Gürcistan’a dönecek Ahıska Türklerinin eğitim ihtiyaçları da dşnlmelidir. Bu alanda neler yapılabilir? Çocuklar, ilk ve orta tahsillerini buldukları yerlerde alabilirler. Tabii ki yüksek tahsil çağına gelmiş gençler de döneceklerdir Ahıska’ya. Büyük

Öğrenci Projesi çerçevesinde, Ahıska'ya yakın olan Ardahan Üniversitesine burslu öğrenci alınabilir. Ahıska sınırındaki Posof ilçemize de bir fakülte açılabilir.

Ülkemizde üniversitesi olmayan il kalmamıştır. Artık ülkemizin yeni hedefi zannımca 'fakültesiz ilçe kalmamasın' olmalıdır. İlk etapta yadırgansa da zaten ülkemizdeki ilçelerin çoğunluğunda ya fakülte ya da yüksekokul var. Yani artık hedef fakülte olmalı diyorum. Bu karar şimdi alınmalı, Ahıska Türklerinin müracaat sayısını yüksek tutmak için bu karar, bu güvence duyurulmalı. Kaldı ki şu anda Türkiye'nin Kafkasya'ya ve Orta Asya'ya açılan kapısı olan Türk-gözü sınır kapısı Posof'tadır. Burada müstakil bir dil grubu olan "Kafkas dilleri"ni incelemek için "Kafkas Dilleri Fakültesi" çok anlamlı ve yerinde olur. Sabahleyin evinden çıkan genç, sınırın bu tarafında okuluna gelip akşam dönme imkânına da kavuşmuş olur.

Moral

Bütün bu çalışmalar, Gürcistan'la beraber, kardeş ülke anlayışı içinde Ahıska Türklerine yapılan bu haksızlığın giderilmesi için elimizi uzattığımızı anlatarak yapılmalıdır.

Dönüş sürecinde şimdi olduğu gibi bir savaş durumu dönmeyi düşünenleri olumsuz etkileyebilir. Dönüşle ilgili bir sürü olumsuz haber uydurulacak, yayılacaktır. Bu sebeple dönüş yolundaki kardeşlerimize morallerinin yüksek olması için her türlü desteği vermeliyiz. Zira bu savaşın Ahıska ve Ahıskalılarla bir alakası yok!

Yanlış atılan ya da atılmayan adımlardan dolayı tarih herkesi (Ahıska Türklerini de, Türkiye Cumhuriyeti devletini de, basınına da, Gürcistan Devletini de...) yargılayacaktır: Lozan ve Moskova heyetlerinde yer alan Doktor Rıza Nur'un sınırın ötesinde kalan Ahıskalılarla ilgili sonradan yaptığı "Biz orada Türk köyleri olduğunu bilmiyorduk." itirafını okuduğumda yaptığımı, sonraki nesiller de bugün sorumluluk mevkiinde oturanların yaptıklarını okuyunca yapmasınlar ■

- 1 Ünal Kalaycı, *Sürgündeki Son Türkler*, Erdemli dergisi, S. 1, Ankara 2006 s. 25.
- 2 Radikal Gazetesi, 26 Ocak 2005.
- 3 www.kirimderneği.org

BU VATAN KİMİN?

*Bu vatan, toprağın kara bağrında
Sıradağlar gibi duranlarıdır,
Bir tarih boyunca onun uğrunda
Kendini tarihe verenlerindir...*

*Tutuşup kül olan ocaklarından,
Şahlanıp kan akan ırmaklarından,
Hudutlarda gazâ bayraklarından
Alnına ışıklar vuranlarıdır...*

*Ardına bakmadan yollara düşen,
Şimşek olup çakan, sel olup coşan,
Huduttan hududa yol bulup koşan,
Cepheden cepheyi soranlarıdır...*

*İleri atılıp sellercesine,
Göğsünden vurulup tam ercesine,
Bir gül bahçesine girercesine,
Şu kara toprağa girenlerindir...*

*Tarihin dilinden düşmez bu destan,
Nehirler gazidir, dağlar kahraman,
Her taşı bir yakut olan bu vatan
Can verme sırrına erenlerindir.*

*Gökyay'ım ne desen ziyade değil,
Bu sevgi bir kuru ifade değil,
Sencileyin hasmı rüyada değil,
Topun namlusundan görenlerindir.*

Orhan Şaik GÖKYAY

(1902-1994)

